SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:336

av Anders Alftberg (SD)

Begränsning av ägandet av elnät

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att låta begränsa ägandet av elnät till ekonomiska föreningar och allmännyttiga aktörer och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Elnät är naturliga monopol där konkurrens är omöjlig, eftersom varje nätägare har ensamrätt på eldistribution inom sitt geografiska område. Kommersiella nätägare, vars mål är att maximera vinsten, tenderar att ta ut höga nätavgifter, vilket direkt påverkar privatpersoner och hushåll. Exempelvis har många hushåll sett sina elnätsavgifter stiga kraftigt, ibland med 20–30 % på några år, utan motsvarande förbättringar i näten. Detta slår särskilt hårt mot låginkomsttagare och hushåll i glesbygd, där alternativen är obefintliga. Att reglera dessa aktörer genom myndighetskrav har visat sig otillräckligt, då vinstintresset ofta står i konflikt med samhällets behov av rimliga priser och hållbar infrastruktur. Ur ett civilförsvarsperspektiv är det också problematiskt att kritisk infrastruktur som elnät ägs av kommersiella aktörer, eftersom vinstmaximering kan leda till underinvesteringar i robusthet och krisberedskap. Ekonomiska föreningar och allmännyttan har däremot incitament att prioritera långsiktig stabilitet och samhällsnytta, vilket stärker Sveriges motståndskraft.

Ekonomiska föreningar, som vissa lokala elnätskooperativ, håller lägre avgifter och använder eventuella överskott till att förbättra elnätet, exempelvis genom att förstärka kapacitet eller modernisera infrastruktur, istället för att göra utdelningar. En studie från Energimarknadsinspektionen (2023) visade att kunder hos ekonomiska föreningar i genomsnitt betalade 10–15 % lägre nätavgifter jämfört med kunder hos kommersiella nätägare i liknande områden (Energimarknadsinspektionen, ”Jämförelse av elnätsavgifter och ägarstrukturer”, rapport EI R2023:04). Kommersiella aktörer, däremot, prioriterar ofta utdelningar till aktieägare, vilket driver upp kostnaderna för konsumenterna utan att garantera motsvarande investeringar i näten.

Ägandet av elnät bör därför begränsas till ekonomiska föreningar och allmännyttiga aktörer. Dessa ägarformer garanterar att överskott återinvesteras i näten eller återförs till brukarna, direkt eller indirekt, i stället för att gå till privata vinster. Detta skapar en självreglerande modell som sätter användarnas intressen, långsiktig stabilitet och civilförsvarets behov i fokus.

För att säkerställa rättvisa och hållbara elnätsavgifter samt stärka Sveriges civilförsvar bör riksdagen verka för att en utredning tillsätts. Utredningen ska analysera hur en övergång till elnät ägda av ekonomiska föreningar och allmännyttan kan genomföras effektivt och rättssäkert, inklusive hantering av befintliga kommersiella ägare.

Anders Alftberg (SD)